

Streszczenie w języku polskim

W niniejszej pracy podjęto próbę przeanalizowania obrazu twórczości austriackiej pisarki Marlene Streeruwitz pod kątem stosowanej przez nią dekonstrukcji materii językowej na przykładzie powieści *Verführungen* oraz *Partygirl* z perspektywy deskryptywnych badań nad przekładem. Powodem, dla którego wybrano wyżej wymienione powieści jest fakt, iż jedynie one trafiły na polski grunt – kolejno *Verführungen* (pol. *Uwiedzenia* 2004) autorstwa Agnieszki Kowaluk oraz *Partygirl* (2004) w przekładzie Emilii Bielickiej, w którym został zachowany tytuł oryginału. Siłą twórczości Streeruwitz i osią jej tekstów jest dekonstrukcja przejawiająca się na płaszczyźnie gramatycznej, stylistycznej, składniowej oraz narracyjnej. Pisarka nie chce być więźniem utartych schematów i buntuje się przeciwko uzusowi. Burzy zastany porządek językowy, podważa zasady i normy akceptowalności funkcjonujące w obrębie jej kultury, silnie ingeruje w tkankę tekstu i deformuje go, po to, by złamać przyjęte wzorce komunikacji językowej. Najbardziej dystynktywne cechy języka Streeruwitz to ascetyczny styl pisarstwa, na który składają się krótkie, urwane, niekiedy jedno lub dwuwyrzowe zdania, wyraźnie zrytmizowana forma powieści, nietypowe użycie interpunkcji, inwencja słowna, anomalie językowe, deformacja struktur gramatycznych, mowa zależna oraz elipsa. Ponadto pisarka posługuje się *stylem staccato*, za pomocą którego relacjonuje świat przedstawiony w swoich tekstach. Streeruwitz nie komponuje swoich tekstów według kanonicznych standardów językowych – jej znakiem rozpoznawczym stały się krótkie, poszatkowane zdania, wprowadzające niedopowiedzenie, dwuznaczność, zagadkowość i dopuszczające mnogość interpretacji. Jej twórczość prozatorska uczyniła ją pisarką znaną szerokiej publiczności w obszarze niemieckojęzycznym.

W tym miejscu rodzi się pytanie, w czym należy upatrywać przyczyn eksperymentalnego podejścia autorki do języka. Dekonstrukcja jest dla pisarki narzędziem ekspresji dla wyrażenia krytyki aktualnej sytuacji społeczno-politycznej, statusu i roli kobiet w społeczeństwie. Eksperymentatorskie zabiegi rozumieć należy jako protest wobec utrwalonych w patriarchalnym zdaniem Streeruwitz społeczeństwie modeli. Autorka traktuje język jako narzędzie do krytyki unormowanego i logicznego schematu funkcjonowania społeczeństwa.

„Język rozpada się, ulatuje, umyka.” Analiza kontekstowa zabiegów dekonstrukcji w prozie Marlene Streeruwitz i jej polskich przekładach w świetle deskryptywnych badań nad przekładem

Deformowanie reguł wrosłych w porządek, także językowy, jest dla pisarki nadrzędnym celem i stanowi podstawę jej modelu pisarstwa. Streeruwitz uważa, że w „rozdartym języku” tkwi jej tajemnica, która uwidacznia się w formalnej warstwie jej tekstów. Autorka wprowadza nieład na poziomie składni i leksyki, by wyrazić bunt przeciw jej zdaniem patriarchalnemu porządkowi. Streeruwitz pochyla się nad problemem podziału ról we współczesnym świecie, wpływie przestrzeni na życie kobiet, przy czym równie często zabiera głos w istotnych kwestiach związanych z bieżącymi wydarzeniami na arenie politycznej. Pisarka traktuje retorykę jako instrument krytykujący społeczny porządek, kreśli obraz społeczeństwa patriarchalnego, pokazuje, jak podział ról destrukcyjnie wpływa na bohaterki jej powieści. Rysując świat swoich protagonistek, autorka koncentruje się na doświadczeniach kobiet uwikłanych w narzucone schematy społeczne. Opisuje doświadczenia, jakie towarzyszą im w roli matki, żony, kochanki czy też na płaszczyźnie zawodowej. Jej zdaniem jedynie zabiegi dekonstrukcyjne na tkance językowej pozwolą wyeksponować doświadczenie kobiety w tekście. Z tego przekonania wywodzi się jej indywidualny dekonstrukcyjny model pisarstwa, który stanowi narzędzie sprzeciwu wobec zastanych porządków w obrębie języka, jak i na płaszczyźnie społecznej.

Marlene Streeruwitz to silny feministyczny głos we współczesnej literaturze obszaru niemieckojęzycznego, cieszący się uznaniem krytyków. Świadczą o tym liczne nagrody między innymi: Mara-Cassens-Preis za jej debiutancką powieść *Verführungen*. (1997), Nagroda Literacka im. Hermana Hessego w (2001), nagroda Franz-Nabl-Preis (2015). W 2019 roku nazwisko Streeruwitz zostało wpisane na Longlist des Deutschen Buchpreises – listę Niemieckiej Nagrody Książkowej, przyznawanej najlepszym niemieckojęzycznym tekstom, natomiast w 2020 roku pisarce przyznano prestiżową nagrodę literacką Preis der Literaturhäuser. Do Polski twórczość Streeruwitz trafiła dopiero w 2004 roku. Do tej pory polskiego przekładu doczekały się jedynie dwie powieści pisarki – *Uwiedzenia* (tłum. Agnieszka Kowaluk) oraz *Partygirl*. (tłum. Emilia Bielicka). W tym kontekście nasuwa się pytanie: jak w takim starciu z językową odmiennością oraz odstępstwem od standardowego użycia języka postulowanym przez Streeruwitz poradziły sobie tłumaczki Kowaluk i Bielicka w momencie aktu przekładu obu powieści na grunt polski?

Głównym celem badania było zarysowanie procesu decyzyjnego tłumaczek oraz próba opisanie strategii tłumaczeniowych i porównania ich między sobą. W ramach analizy zbadano, czy tłumaczenie powieści Streeruwitz odbyło się przy poszanowaniu indywidualnego stylu autorki oraz czy rozwiązania translatorskie zaproponowane przez tłumaczki spełniają

„Język rozpada się, ulatuje, umyka.” Analiza kontekstowa zabiegów dekonstrukcji w prozie Marlene Streeruwitz i jej polskich przekładach w świetle deskryptywnych badań nad przekładem

estetyczne wymagania jej programu poetologicznego. W pracy nakreślono wizerunek tłumaczek, przeanalizowana została ich praktyka przekładowa oraz opisane zostały ich decyzje tłumaczeniowe oraz motywy, jakie im przyświecały. Ponadto w pracy pochyłono się nad następującymi pytaniami: jak rozwiązania tłumaczeniowe stosowane przez tłumaczki wpływają na recepcję tłumaczenia w kulturze docelowej oraz jakie podejście do tłumaczenia jest bliskie Bielińskiej i Kowaluk? Celem pracy było dostarczenie poręcznych narzędzi analitycznych oraz kluczy interpretacji prozy Streeruwitz, a następnie kontrastywna analiza wybranych fragmentów powieści *Verführungen* oraz *Partygirl*. Spojrzenie na twórczość Streeruwitz poprzez stosowany przez nią język pozwoliło autorce pracy ująć dystynktywne cechy estetyki austriackiej pisarki. Dodatkowym celem dysertacji jest próba eksploracji recepcji powieści *Verführungen* oraz *Partygirl* zarówno w źródłowym oraz nowym układzie odniesienia, a co za tym idzie – uzupełnienie deficytów w badaniach nad literaturą austriacką w Polsce.

Odpowiedzi na postawione w pracy pytania dostarczyły osiągnięcia *Descriptive Translation Studies*. Metodologia wybrana do niniejszego badania to deskryptywne podejście do tłumaczenia, które wykrystalizowało się w wyniku „zwrotu kulturowego” i zakłada kompleksowe uwzględnienie tekstu źródłowego i docelowego w ich kontekstach kulturowych. Podstawowe założenia *DTS*, które ukształtowały się w latach sześćdziesiątych XX wieku, wykraczają poza paradygmat filologiczny i wysuwają na pierwszy plan potrzebę uwzględnienia kontekstów – przede wszystkim autorów i ich tekstów – przy analizie decyzji translacyjnych. W centrum rozważań przedstawicieli badań spod znaku deskryptywizmu znajduje się obserwacja oryginalnych tekstów i ich tłumaczeń w oparciu o ich wielowymiarowe konteksty, jak i pojęcie normy, która jest przedmiotem szczególnej uwagi *DTS* i stanowi centralny aspekt przeprowadzonej analizy. Podkreślenie aspektu kulturowego oraz znaczenia kontekstu w krytyce tłumaczeniowej to powody, dla których autorka pracy zdecydowała się oprzeć metodologię rozprawy o podejście deskryptywne.

W procesie przekładu tłumacze muszą zmierzyć się z konfliktem norm między kulturą źródłową a docelową – i oscylują między wyobcowaniem tj. zachowaniem stylistycznych cech oryginału a domestykacją, czyli manipulowaniem tekstami zgodnie ze standardami poprawnościowymi kultury docelowej. Tego rodzaju dylematy znalazły się w centrum rozważań szkoły „manipulistów”, w nawiązaniu do których omówiony został problem „widoczności tłumacza” zgodnie z założeniami Lawrence’a Venutiego. Zdaniem badacza domestykacja tekstów w kulturze docelowej przyczynia się do usuwania tłumaczy w cień ich

„Język rozpada się, ulatuje, umyka.” Analiza kontekstowa zabiegów dekonstrukcji w prozie Marlene Streeruwitz i jej polskich przekładach w świetle deskryptywnych badań nad przekładem

twórczej pracy i powoduje, że stają się oni „niewidoczni”. Tłumaczenia natomiast pomagają określić, jaką pozycję zajmują teksty w polisystemie – mogą znaleźć się w centrum systemu literackiego lub przesunąć się na jego peryferie. W tym kontekście omówiona została teoria polisystemu Itamara Even-Zohara.

Ta grupa problemów – konflikt norm, poddanie tekstu zabiegom manipulacyjnym, „widoczność” tłumacza oraz literatura jako dynamiczny polisystem w obrębie kultury – definiują ramy teoretyczne niniejszej rozprawy. Należy podkreślić, że praca nie stanowi przyczynku do feministycznej krytyki tłumaczeniowej. W dysertacji, co prawda poświęcono uwagę feministycznemu podejściu do aktu przekładu według Luise von Flotow, w którym badaczka opowiada się za dokonywaniem manipulacji w tekście, proponując model feministycznych strategii tłumaczeniowych, jak i omówiono koncepcję *genderbewusstes Übersetzen* Very Elisabeth Gerling, jednakże miało to celu zarysowanie statusu tłumaczy, wyznaczenie granic ich swobody oraz zakresu odpowiedzialności podczas aktu przekładu w sensie ideologicznym. Autorka rozprawy opowiada się za analizą przekładu opartą na kontekstach oraz podejmuje próbę obserwacji zachowań translatorskich tłumaczek przy uwzględnieniu kontekstów testu wyjściowego i docelowego. Feminizm Streeruwitz jawi się jako jeden z kontekstów autorki i jej tekstów, i zgodnie z założeniami opisowych badań nad przekładem, musi zostać uwzględniony podczas krytyki polskich tłumaczeń.

Niniejsza praca składa się z dwóch głównych części – obszernie zarysowanej części teoretycznej stanowiącej gruntowny przegląd literatury oraz analizy kontekstualnej tekstów oryginalnych i ich polskich tłumaczeń.

W pierwszej kolejności przedstawiono zarys historyczny zwrotu kulturowego w naukach humanistycznych oraz pochyłono się nad zwrotem tłumaczeniowym, który istotnie przyczynił się do przełomu w naukowej refleksji nad tłumaczeniem. Na podstawie monografii *Cultural Turns. Neuorientierungen in den Kulturwissenschaften* autorstwa Doris Bachmann Medick omówione zostały implikacje zwrotu kulturowego w odniesieniu do translatoologii. Ścisłe powiązane ze zwrotem kulturowym są osiągnięcia deskryptywnych badań nad przekładem, dlatego dalsza część pracy stanowi przegląd głównych założeń *Descriptive Translation Studies (DTS)*, które według Mary Snell Hornby zaliczane są do czołowych współczesnych szkół translatoryki w Europie. W poszczególnych podrozdziałach gruntownie przestudiowano główne osiągnięcia *DTS*, które stanowią punkt wyjścia dla części analitycznej pracy – założenia szkoły „manipulistów”, teoria dynamicznych polisystemów według Itamara Even-Zohara oraz pojęcie normy według Gideona Toury'ego. W odniesieniu do tego omówiono

„Język rozpada się, ulatuje, umyka.” Analiza kontekstowa zabiegów dekonstrukcji w prozie Marlene Streeruwitz i jej polskich przekładach w świetle deskryptywnych badań nad przekładem

problem „widoczności” tłumaczy zgodnie z założeniami Lawrence'a Venutiego. W dalszej części pracy nakreślono również koncepcje Luise von Flotow oraz Very Gerling, które w swoich rozważaniach pochylają się nad feministycznymi aspektami przekładu oraz statusem tłumacza. Ich rozważania dopełniają teoretyczne ramy pracy.

Dla celów niniejszej dysertacji najbardziej wartościowa jest główna myśl *Descriptive Translation Studies*, która zakłada, że krytyk tłumaczeniowy nie koncentruje się stricte na ocenianiu tłumaczeń, ale skupia swoją uwagę na opisywaniu i obserwacji tekstu w danym kontekście. Aparat metodologiczny niniejszej pracy opiera się na modelu analizy tłumaczenia kontekstowego opracowanego przez Lance'a Hewsona, który umożliwia uwzględnienie kontekstów tekstu źródłowego i docelowego podczas analizy decyzji translatorskich tłumaczy. Ponadto zaproponowany przez Hewsona schemat charakteryzuje się przejrzystością i umożliwia integrację następujących kontekstów: informacje dotyczące autora tekstu, podstawowe informacje o tekście źródłowym, informacje dotyczące tekstu docelowego, wizerunek oraz osiągnięcia tłumacza, parateksty oryginału oraz przekładu, instrumentarium krytyczne, na które składają się recenzje oryginału i przekładu oraz analiza makrostruktury obu tekstów. Informacje zebrane w oparciu o model Hewsona tworzą tzw. ramy krytyczne pracy (ang. *critical framework*) i stanowią punkt wyjścia dla dalszej analizy mikrostruktury tekstu źródłowego oraz docelowego. Model opiera się na przejściu od ogółu do szczegółu i otwiera drzwi do analizy prozatorskiej twórczości Streeruwitz w ujęciu komparatystycznym. Dopiero mając pełen obraz autorki, oryginału, przekładu oraz tłumacza krytyk przekładu literackiego jest w stanie odtworzyć proces decyzyjny tłumacza oraz dostrzec idące za nim konsekwencje, które wpływają na recepcję tłumaczenia oraz determinują pozycję, jaki tekst tłumaczony zajmie obrębie kultury docelowej.

Z uwagi na fakt, że feminizm stanowi ważny kontekst Marlene Streeruwitz, i wpływa na jej praktykę pisarską, autorka dysertacji zdecydowała się umieścić na wstępie części analitycznej pracy ekskurs, w którym prześledzone zostały: rozwój historyczny feminizmu, perspektywa feministyczna w badaniach nad literaturą oraz założenia koncepcji *écriture féminine*, której przedstawicielki dążyły do odnalezienia języka zarezerwowanego wyłącznie dla kobiet. Cechą dystynktywną technik pisarskich w obrębie tego nurtu krytyki feministycznej jest łamanie tradycyjnych norm i konwencji na płaszczyźnie językowej. Z uwagi na to w dalszej części pracy przybliżono pojęcie dekonstrukcji i nakreślono jej związek z poetologią Streeruwitz. Ekskurs zamyka stanowisko pisarki względem koncepcji kobiecego pisarstwa,

„Język rozpada się, ulatuje, umyka.” Analiza kontekstowa zabiegów dekonstrukcji w prozie Marlene Streeruwitz i jej polskich przekładach w świetle deskryptywnych badań nad przekładem

wyraźnie uwypukla podejście Streeruwitz do postulatów feministycznych teoretyczek oraz pomaga zrozumieć indywidualną estetykę pisarki.

W kolejnym kroku autorka poddaje analizie sylwetkę Streeruwitz, jej światopogląd oraz twórczość z perspektywy *Descriptive Translation Studies*. Na podstawie sześciostopniowego modelu Hewsona, na którym oparta została metodologia niniejszej pracy, podjęto próbę zebrania jak największej ilości informacji dotyczących kontekstów, przeanalizowane zostały źródła, które naświetlają problematykę utworów pisarki oraz prace samej Streeruwitz, w których wyraża krytykę wobec wartości panujących w społeczeństwie, porusza problem jej zdaniem języka nacechowanego wartościami patriarchalnymi i przybliża zasady swojej koncepcji pisarstwa. Zbadana w pierwszej części pracy problematyka deszyfruje sylwetkę Streeruwitz oraz jej konteksty biograficzne, kulturowe oraz historyczne. Podrozdział analizujący tło pisarki należy rozumieć jako część wspólną dla obu analizowanych tekstów autorki *Verführungen*. i *Partygirl*. oraz ich przekładów. W tym miejscu należy podkreślić, że w celu zachowania większej czytelności i przejrzystości pracy każdej z powieści pisarki poświęcono osobne miejsce w dysertacji. Oznacza to, że każda z powieści oraz ich przekłady poddane zostały odrębnej analizie według założeń modelu Hewsona, opisanym w części teoretycznej pracy. Etapy zaproponowane w schemacie Hewsona stanowią punkt wyjścia do analizy mikrostruktury tekstu wyjściowego oraz docelowego (*critical framework*). Po zebraniu i przeanalizowaniu informacji przedstawionych powyżej rysuje się kontekst, w jakim dany tekst źródłowy oraz jego autor, a także tekst docelowy oraz tłumacz się poruszają.

Następnie w części analitycznej pracy, wyczerpującej analizie kontrastywnej poddano mikrostrukturę tekstów źródłowych i ich polskich przekładów. Eksploracja wybranych fragmentów tekstów odbyła się w oparciu o dwa centralne kryteria: warstwę leksykalno-syntaktyczną oraz perspektywę narracyjną oryginału i przekładu. Analiza mikrostruktury pozwoliła zarysować sposób realizacji tłumaczeń obu tekstów.

Przedstawiciele *Descriptive Translation Studies* w swoich rozważaniach podejmują temat decyzji translatorskich tłumaczy, znajdujących się między normami kultury wyjściowej a docelowej. Według Toury'ego tłumacze mogą reagować na tłumaczony tekst przy użyciu różnych strategii – albo domestykują przekład, asymilując tekst do norm języka docelowego, albo oddają obcość tekstu, a tym samym egzotyzują przekład, wbrew porządkom przyjętym w obrębie kultury docelowej. Celem niniejszej pracy było zbadanie, czy program literacki Marlene Streeruwitz znalazł swoje odzwierciedlenie w polskim przekładzie powieści *Verführungen*. i *Partygirl*. Przeanalizowano więc, czy tłumaczki Agnieszka Kowaluk i Emilia

„Język rozpada się, ulatuje, umyka.” Analiza kontekstowa zabiegów dekonstrukcji w prozie Marlene Streeruwitz i jej polskich przekładach w świetle deskryptywnych badań nad przekładem

Bielicka rozpoznały cechy dystynktywne języka pisarki i czy ich decyzje tłumaczeniowe odpowiadają estetycznym wymaganiom Streeruwitz i jej programowi poetologicznemu.

Powieść *Uwiedzenia* przełożyła na język polski Agnieszka Kowaluk, która należy do tłumaczy młodej generacji i w licznych wywiadach podkreśla, że rolą tłumaczy jest budowanie dialogu między kulturami. Analiza struktury wykonanego przez nią tłumaczenia wykazała, że Kowaluk potrafi wydobyć to, co językowo szczególnie interesujące, rozpoznaje techniki pisarskie Streeruwitz i stara się je wdrażać zarówno na poziomie leksykalnym, syntaktycznym oraz narracyjnym w języku polskim. Fragmentaryczność, zagadkowość i wieloznaczność, które są osią poetologii pisarki, pozostawiły swoje ślady w tłumaczeniu. Ponadto Kowaluk odpowiednio oddała rytm prozy Streeruwitz, który wyznacza w oryginale długość zdania. Polscy czytelnicy mają zatem do czynienia z niełatwym do odczytania tekstem, bolesną i ascetyczną wiwisekcją kobiecego cierpienia. W procesie tłumaczenia Kowaluk kieruje się normą adekwatności, nie stara się dopasować tekstu do docelowych oczekiwań kulturowych ani przybliżać go czytelnikom. Tłumaczka wnika w głąb tekstu i ocala ducha Streeruwitz w przekładzie. To, co stanowi element obcości w oryginale, zostaje również zachowane w tłumaczeniu. Kowaluk celowo wprowadza do tekstu polskiego sztuczność oryginału, nie decyduje się na jednoznaczne tłumaczenie, pozostawia w przekładzie to, co u Streeruwitz niedopowiedziane. Na poziomie sytuacji narracyjnej Kowaluk rozpoznała gwałtowną zmianę perspektywy i odpowiednio oddała ją w przekładzie, przez co tłumaczenie nie traci ekspresji. Takie strategie tłumaczeniowe skłaniają do wysunięcia domysłu, że Kowaluk zapoznała się z kontekstami Streeruwitz, zgłębiła jej dekonstruktywny program pisarstwa oraz przełożyła jej tekst z poszanowaniem dla języka oryginału. Kowaluk próbowała ponadto nadrobić straty w fragmentach, których nie można było przetłumaczyć w sposób zadowalający ze względu na różnice systemowe. Tłumaczka nie oczyściła przekładu ze sztucznych i irytujących elementów, zatem jej strategie tłumaczeniowe wpisują się w założenia literackiego projektu Streeruwitz. Indywidualna estetyka autorki nie została zatem wygaszona w polskim przekładzie.

Odmianą strategię tłumaczeniową obrała w przekładzie powieści *Partygirl*. Emilia Bielicka, która należy do starszego pokolenia tłumaczek. Analiza wykazała, że Bielicka dostosowuje się do norm języka docelowego i próbuje w wielu miejscach wygładzić w tłumaczeniu sztuczne i obco brzmiące elementy, które są kluczowe dla praktyki pisarskiej Streeruwitz. Bielicka poszukuje środków wyrazu wrosłych w tradycję języka polskiego i wprowadza logiczne powiązania między jednowyrazowymi zdaniami, co zaburza dynamikę przekładu. W celu większej płynności tekstu tłumaczka poddaje go zabiegom manipulacyjnym,

„Język rozpada się, ulatuje, umyka.” Analiza kontekstowa zabiegów dekonstrukcji w prozie Marlene Streeruwitz i jej polskich przekładach w świetle deskryptywnych badań nad przekładem

by uchronić czytelników przed starciem z obcością oryginału. Wskutek domestykacji centralne elementy pisarstwa Streeruwitz przepadają niedostrzeżone. Bielicka dąży w tłumaczeniu do logicznej i zrozumiałej struktury tekstu i nadaje mu spójności – jest to strategia, która stoi w sprzeczności z indywidualną estetyką pisarki, ponieważ Streeruwitz unika koherentnego łączenia zdań, gdyż to właśnie logika na płaszczyźnie językowej odwołuje się do patriarchalnego systemu wartości oraz porządku myślenia. W trakcie analizy zidentyfikowano również szereg fragmentów, które w oryginale wykazują wysoki stopień sztuczności i nie zostały wyeksponowane w przekładzie. Poszatkwane zdania oryginału stapiają się w jedną myśl, niezrozumiałe elementy, które zaburzają porządek tekstu, są usuwane w polskim przekładzie. Taka strategia powoduje, że czytelnicy nabierają mylnego wyobrażenia o autorce tekstu, a ponadto w przekładzie ginie główna funkcja tekstów Streeruwitz, czyli funkcja uświadamiająca. Asymetria między językiem przekładu a oryginału jest bardzo widoczna, szczególnie na płaszczyźnie leksykalno-syntaktycznej. Niemiecki oryginał w wielu miejscach przypomina studium anatomiczne, co nadaje mu kolorytu, podczas gdy tekst polski w niektórych fragmentach został oczyszczony z leksyki z zakresu anatomii oraz wygładzony z myślą o czytelniku. Analiza perspektywy powieści wykazała, że Streeruwitz zaciera w oryginale poziomy rzeczywistości i wskazuje na problemy komunikacyjne swoich bohaterów, a Bielicka stara się sprawić, by bohaterka, która w języku świata zdominowanego przez mężczyzn, jest w dużej mierze niezdolna do komunikacji, była się w stanie porozumiewać. Tym samym tłumaczka wkłada w usta bohaterki logiczne wypowiedzi i konstruuje odmienną rzeczywistość. W rezultacie takie działanie daje czytelnikowi klarowny i komunikatywny obraz wydarzeń. Analiza praktyki przekładowej Bielickiej wykazała, że strategię translacyjną tłumaczki nie wpisują się w program pisarski Streeruwitz, ponieważ w procesie przekładu zmanipulowany zostaje język Streeruwitz oraz postulaty jej dekonstruktywnego pisarstwa.

Rozwiązania translacyjne badane w kontekście niniejszej pracy dowodzą, że tłumaczki Kowaluk i Bielicka wykazują różne strategie tłumaczeniowe i inaczej reagują na poetologię Streeruwitz. U Bielickiej stwierdzono tendencję do wykorzenia cech stylistycznych oryginału oraz do dopasowania tekstu do norm kultury docelowej. Inaczej sytuacja wygląda w przekładzie Kowaluk, która zrozumiała intencję autorki i świadomie podejmuje próbę egzotyzacji tekstu polskiego. Bielicka należy do pokolenia tłumaczy, od których oczekiwano, że będą „niewidzialni”. Z drugiej strony Kowaluk aktywnie bierze udział w obecnym dyskursie, który dąży do zapewnienia tłumaczom większej „widoczności” w tekście.

„Język rozpada się, ulatuje, umyka.” Analiza kontekstowa zabiegów dekonstrukcji w prozie Marlene Streeruwitz i jej polskich przekładach w świetle deskryptywnych badań nad przekładem

Rozważania przedstawicieli deskryptywnych badań nad przekładem oraz prace Venutiego zwróciły uwagę na fakt, że egzotyzacja tłumaczenia przyczynia się do wzbogacenia kultury docelowej, wprawia w ruch polisystem literacki, co może prowadzić do zmian w obrębie norm panujących w kulturze docelowej. Każde tłumaczenie oparte na zachowaniu obcości w przekładzie przygotowuje grunt pod kolejne w polisystemie literackim danej kultury. Najnowsze tendencje w badaniach nad przekładem nie ograniczają się do analizy tłumaczeń jako tekstów, ale także biorą pod uwagę inne aspekty tłumaczenia, takich jak osoba samego tłumacza. Tłumacz przyczynia się tym samym do wzbogacania systemu literackiego kultury docelowej. Wydaje się, że nadszedł czas na odważnych tłumaczy, którzy nie chcą pogodzić się ze swoją „niewidzialnością” i świadomie konfrontują swoich czytelników z wymagającymi tekstami, jak ma to miejsce w przypadku nowszych podejść w teorii przekładu. Na przykładzie warsztatu tłumaczeniowego Bielickiej i Kowaluk można wyraźnie dostrzec, jak dyskursy translologiczne i ogólne oczekiwania względem tłumaczy stają ich silnymi kontekstami, które istotnie wpływają na tworzone przez nich przekłady.